

MASHG‘ULOT – MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTIDA BOLALARGA TA’LIM BERISHNING ASOSIY SHAKLI SIFATIDA

Turan International University

Gumanitar Fanlar va pedagogika fakulteti

Maktabgacha ta’lim SMT-22-GU guruh 4-kurs talabasi

Mansurova Muhlisa Abdulbori qizi

Annotatsiya

Mazkur ilmiy maqolada mashg‘ulotning maktabgacha ta’lim tashkilotlarida bolalarga ta’lim berishning asosiy shakli sifatidagi pedagogik ahamiyati yoritilgan. Mashg‘ulot tushunchasining nazariy asoslari, uning maqsadi, vazifalari, turlari hamda tashkil etish metodikasi tahlil qilinadi. Shuningdek, mashg‘ulot jarayonida bolalarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olish, rivojlantiruvchi muhit yaratish hamda zamonaviy pedagogik yondashuvlardan foydalanish masalalari ochib beriladi. Maqolada mashg‘ulotlarni samarali tashkil etish orqali ta’lim sifatini oshirish yo‘llari ilmiy asosda bayon etilgan.

Kalit so‘zlar: maktabgacha ta’lim, mashg‘ulot, ta’lim shakli, pedagogik jarayon, bolalar rivoji, tarbiyachi faoliyati.

Аннотация

В данной научной статье рассматривается педагогическое значение урока как основной формы обучения детей в дошкольных образовательных организациях. Анализируются теоретические основы концепции урока, его цели, задач, типов и методологии организации. Также раскрываются вопросы учета возраста и индивидуальных особенностей детей в процессе урока, создания развивающей среды и применения современных педагогических

подходов. В статье на научной основе описываются пути повышения качества образования посредством эффективной организации уроков.

Ключевые слова: дошкольное образование, урок, форма образования, педагогический процесс, развитие ребенка, деятельность воспитателя.

Abstract

This scientific article discusses the pedagogical significance of the lesson as the main form of educating children in preschool educational organizations. The theoretical foundations of the concept of the lesson, its purpose, tasks, types and organization methodology are analyzed. Also, the issues of taking into account the age and individual characteristics of children in the process of the lesson, creating a developing environment and using modern pedagogical approaches are revealed. The article describes on a scientific basis ways to improve the quality of education through the effective organization of lessons.

Keywords: preschool education, lesson, form of education, pedagogical process, child development, educator activity.

Kirish

Maktabgacha ta'lim tizimi uzluksiz ta'limning boshlang'ich va muhim bo'g'ini bo'lib, bolaning har tomonlama kamol topishi uchun mustahkam poydevor yaratadi. Ushbu bosqichda ta'lim-tarbiya jarayoni bolalarning yosh xususiyatlari, ehtiyojlari va qiziqishlarini inobatga olgan holda tashkil etilishi muhim ahamiyat kasb etadi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarga ta'lim berishning turli shakllari mavjud bo'lsa-da, ular orasida mashg'ulot yetakchi o'rin tutadi.

Mashg'ulot – bu tarbiyachi rahbarligida bolalar bilan ma'lum maqsad asosida, rejalashtirilgan holda olib boriladigan ta'limiy faoliyat bo'lib, u bolalarda

bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishga xizmat qiladi. Shu boisdan mashg'ulotni maktabgacha ta'lim jarayonining asosiy shakli sifatida ilmiy jihatdan tahlil qilish dolzarb hisoblanadi.

Mashg'ulot maktabgacha ta'lim tashkilotda bolalarga ta'lim berishning asosiy shaklidir. Ta'lim shakli deganda ta'lim beruvchi pedagog va bolalarning maxsus tashkil etilgan faoliyati tushuniladi va kun tartibida ma'lum bir vaqtda o'tkaziladi.

Ta'lim shakli bolalar soni, pedagog va bolalar o'rtasidagi o'zaro ta'sir xususiyatiga, o'tkazish joyiga shuningdek kun tartibida egallagan o'rniga qarab bir-biridan farq qiladi. Maktabgacha ta'lim tashkilotida ta'limning frontal (umumiy), jamoaviy va yakka tartibdagi shakllaridan foydalaniladi. Bundan tashqari, bolalarga ta'lim berish ishlari ekskursiya, talimiy o'yinlar orqali, kun davomida bolalarning mashg'ulotdan tashqari har xil faoliyatlarida, ularning o'yinlariga rahbarlik qilish jarayonida amalga oshirilib boriladi.

Mashg'ulot maktabgacha ta'lim yoshidagi hamma bolalar uchun majburiydir: unda dastur mazmuni belgilab berilgan, kun tartibida unga ma'lum o'rin va vaqt ajratilgan.

Mashg'ulot tarbiyachi rahbarligida o'tkaziladi, tarbiyachi mashg'ulotda bolalarni yangi bilimlardan xabardor qiladi, bolalarning amaliy mashg'ulotlarini tashkil etadi. Mashg'ulot - pedagogning bolalarni kerakli bilim va malakalardan frontal holda xabardor qilishidir.

Tarbiyachi bolalarga ta'lim berishni kun davomida amalga oshiradi: ularning bilimlarini boyitadi, madaniy, gigenik, xulq madaniyati, gaplashish nutqi, sanoq-hisob harakatlari kabi turli tuman malaka va ko'nikmalarini shakllantirib boradi. Ammo ta'lim berishda bosh rolni mashg'ulot egalaydi. Mashg'ulotlar maktabgacha ta'lim tashkilotida ta'limni tashkil etish shaklidir.

O'quv materialining mazmuni asta-sekin murakkablashtirilib boriladi. Mashg'ulot bolalarni maktabga tayyorlashda katta ahamiyatga ega. Mashg'ulot orqali bolalar o'quv malakasini egallab oladilar. Ularda barqaror diqqat, irodani, diqqatni jalb eta olish kabi qobiliyatlar rivojlanadi. Izchillik bilan ta'lim berish natijasida bilimga qiziqishlar rivojlana boradi.

Mashg'ulot tushunchasining pedagogik mohiyati

Pedagogik adabiyotlarda mashg'ulot maktabgacha yoshdagi bolalar bilan tashkil etiladigan maqsadli ta'limiy faoliyat shakli sifatida talqin etiladi. Mashg'ulot jarayonida bolalar atrof-muhit haqidagi dastlabki bilimlarni egallaydi, nutqi, tafakkuri, ijodiy va ijtimoiy faolligi rivojlanadi. Mashg'ulotlar bolalarning bilish faoliyatini faollashtirish, mustaqil fikrlashga o'rgatish va ularni keyingi ta'lim bosqichiga tayyorlashda muhim rol o'ynaydi.

Mashg'ulotning maqsad va vazifalari

Mashg'ulotlarning asosiy maqsadi bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashdan iborat. Ushbu maqsad quyidagi vazifalar orqali amalga oshiriladi:

- bolalarda dastlabki bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish;
- bilish jarayonlari (diqqat, xotira, tafakkur)ni rivojlantirish;
- nutq va muloqot madaniyatini oshirish;
- ijodiy qobiliyat va mustaqil faoliyatni qo'llab-quvvatlash;
- ijtimoiy xulq-atvor va axloqiy sifatlarni tarbiyalash.

Mashg'ulot turlari va ularning xususiyatlari

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida mashg'ulotlar mazmuniga ko'ra quyidagi turlarga bo'linadi:

- bilish va nutqni rivojlantirish mashg'ulotlari;

- matematika tasavvurlarini shakllantirish mashg'ulotlari;
- tasviriy faoliyat (rasm chizish, loy ishi, applikatsiya) mashg'ulotlari;
- musiqa va jismoniy tarbiya mashg'ulotlari;
- integratsiyalashgan mashg'ulotlar.

Har bir mashg'ulot turi bolalarning yoshiga mos, qiziqarli va o'yin faoliyati bilan uyg'un holda tashkil etilishi lozim.

Mashg'ulotning ta'lim-tarbiya jarayonidagi o'rni

Mashg'ulot bolalarda intizom, diqqatni jamlash, topshiriqni bajarish malakalarini shakllantiradi. U bolalarni maktab ta'limiga psixologik va intellektual jihatdan tayyorlashda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Mashg'ulot orqali bolalarda o'rganishga bo'lgan qiziqish va ijobiy munosabat shakllanadi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida mashg'ulot (faoliyat) turlari.

Bolalarga bilim berishning jamoa usulida olib borish katta ahamiyatga ega: birgalikdagi faoliyatda bolalar bir-birlariga faol ta'sir etishadi, o'z tashabbusi, topog'onligini namoyon qilish imkoniyati tug'iladi. Bolalar oldiga umumiy zo'r berishning talab etuvchi vazifa qo'yilganda birgalikda qayg'urishadi, jamoatchilik xissi shakllanadi.

Ekskursiyalar, rasm qirqib yopishtirish, qurish yasash ishlarini birgalikda bajarish, umumiy raqs-o'yinlarini ijro etish, badiiy asarlarni eshitish, o'qishda paydo bo'lgan birgalikdagi kechinmalar bolalarning birlashgan do'stona jamoasini yaratishga yordam beradi.

Mashg'ulotda ta'lim berish orqali bolalarda maktabdagi o'qishga qiziqish tarbiyalanadi, javobgarlik xissi, o'zini tuta olish, mehnat qilishga intilish odati, topshirilgan ishni bajarish kabi to'g'ri sifatlar hosil qilinadi. Bolalarni maktab ta'limiga ruhiy jihatdan tayyorlashni ularning boshlang'ich sinflarda dastur

materialni yaxshi o'zlashtirib olishlarini ta'minlovchi bilim va malakalar mashg'ulotlar jarayonida xosil qilinadi.

Mashg'ulotlarda bolalarda mustaqil fikr yuritish, malakasi tarkib toptiriladi, tarbiyachilarga quloq solish, ularning fikriga ergashish, hikoya qilinayotgan hikoyalardan voqeadagi asosiy g'oyalarni ajrata olish, qisqacha umumlashtirish kabi malakalarni rivojlantirishga katta e'tibor beriladi.

Mashg'ulotlarda ta'lim berish bolalardan aqliy va jismoniy zo'r berishni talab etadi, ya'ni u bolani aktiv faoliyati bilan bog'liq bo'lib bola ma'lum natijaga erishish uchun intiladi, bu esa boladan uzoq davomli ixtiyoriy diqqatni talab etadi. Shuning uchun mashg'ulotga tayyorlanishda bolalar yoshini, imkoniyatini e'tiborga olish zarur: mashg'ulotning vaqtini, kun tartibidagi o'rnini dasturning har xil bo'limlarini to'g'ri almashtirib turishni oldindan o'ylab, aniq belgilab olish zarur.

Mashg'ulotning bolalarni maktabga tayyorlashdagi ahamiyati va mashg'ulot jadvali tuzish talablariga quyidagilarni kiritishimiz mumkin:

- Mashgulotni rejalashtirish.
- Kerakli jihozlarni oldindan tayyorlash.
- Bolalarni mashg'ulotga tayyorlash.

Bolalarni maktabga tayyorlashda tarbiyachi mashgulotni bir bo'limidan bitta emas, balki butun bir mashgulotni sistemasini rejalashtirib olib borilsa ijobiy natijani qo'lga kiritladi.

Tarbiyachi mashgulotlar jarayonida metodik kulanmalardan foydalanib mashgulot o'tishi tavsiya etiladi. Har bir bog'chada metodik xonalar mavjuddir. Unda bolalar bogchasi ta'limtarbiya dasturining, xamda xamma bulimlari buyicha metodik qo'llanmalar bo'ladi.

Mashg'ulot quyidagi tuzilishga ega:

- bolalarni uyushtirish,
- asosiy qism,
- yakunlovchi qism.

Bolalarni uyushtirish. Tarbiyachi bolalarni yig'ib, ularning mashg'ulotga tayyorligini tekshiradi: tashqi ko'rinishi, joy-joyiga to'g'ri o'tirishganligi, diqqatini to'plaganini sinab ko'radi. Mashg'ulot muvaffaqiyatli o'tishi uchun bolalar oldida turgan faoliyatga qiziqish uyg'otishi, buning uchun bolalarning yoshi, qiziqishi, faoliyatiga mos har xil usullarni qo'llashi kerak.

Kichik guruh bolalarida mashg'ulotga qiziqish uyg'otish uchun bolalarni qiziqtiradigan mazmundagi, kutilmagan, topishmoqli usullardan foydalanadi. «Quloq solinglar-chi, kimdir eshik qoqyapti! Bu qo'g'irchoq biznikiga mehmonga kelibdi», - deb mashg'ulotni boshlash mumkin. Bolalarning narsalar va ularning nimaga ishlatilishi to'g'risidagi tasavvurini tartibga soluvchi mashg'ulot mana shunday boshlanadi.

Katta guruhlarda qanday mashg'ulot bo'lishini tarbiyachi bolalarga oldindan aytib qo'yadi. Bu bolalarning bo'lajak mashg'ulotga qiziqishini orttiradi. Masalan, mustaqillik maydoniga ekskursiyaga borishni bolalarga bir hafta oldin aytib o'tadi va ularga rasmlarni ko'rishni, otaonasi bilan sayr qilganda nimalarni ko'rganini eslashni taqlif etadi. Bolalar bu kunni zo'r qiziqish bilan kutishadi.

Katta va tayyorlov guruhlaridagi bolalar mashg'ulotning zarurligi va majburiyligini tushunishlari, unga ongli ravishda tayyorlanishlari zarur.

Asosiy qism. Mashg'ulotda bolalarga yangi bilim beriladi, topshiriqni bajarish yuzasidan yo'lyo'riq, ko'rsatiladi, qiynalgan bolalarga yordam beriladi. Bolalar bilan bo'ladigan jamoachilik munosabatlarini alohida munosabat bilan qo'shib olib boriladi.

Bog'chadagi bolalar o'qish, yozishni bilmaganlari uchun o'tilgan materialni qaytarib mustaxkamlay olmaydilar, shuning uchun bolalarga berilgan bilimni mustahkamlash uchun tarbiyachi takrorlash va mashq qildirish usullaridan foydalanadi. Mexanik qaytarish, yodlatishdan qochish kerak, chunki anglab olinmagan material tezda esdan chiqadi. Qaytarish, mashq qildirishda tarbiyachi fikrlarni to'ldirib, tartibga solib boradi, bu bolalarda bilimga qiziqish uyg'otadi va shu narsa to'g'risidagi tasavvur va tushunchalarini chuqurlashtiradi.

Mashg'ulotda tarbiyachining yetakchilik roli va innovatsion yondashuvi.

Tarbiyachi MTTda asosiy shaxs hisoblanadi. Bolaning o'quv faoliyatiga bo'lgan munosabati ko'proq uning tarbiyachi shaxsiga munosabati bilan belgilanadi. Tarbiyachi har bir bolaning kelajakda haqiqiy inson bo'lishiga yordam beradigan sifatlarini va imkoniyatini rivojlantirishi lozim. Maktabgacha talim yoshi davrida tarbiyachining bolaga shaxsiy ta'siri juda katta boladi. Chunki, bu davrdagi har bir taassurot bolaning xotirasida bir umrga saqlanib qoladi. Bolani tushuna bilish va uning ma'naviy dunyosiga ko'ra olish tarbiyachidan zo'r kasb tayyorgarligini talab etadi. Mashg'ulotda tarbiyachi o'z ovoizidan qurol sifatida foydalanishi mumkin. Sekin, tinch ovoz bolaga yaxshiroq ta'sir etishini pedagog bilishi zarur, Bolaga qattiqroq va qat'iy gapirish mumkin, ammo bunda so'z ohangi bolaga tinchlantiruvchi ta'sir etishi lozim.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, "Ilk qadam" Davlat o'quv dasturi maktabgacha ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, ta'lim sifatini oshirish va bolalarni har tomonlama rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Biroq dastur asosida ta'lim jarayonlarini tashkil etishda mavjud muammolarni o'z vaqtida aniqlash va ularni bartaraf etish bo'yicha tizimli ishlar olib borish zarur. Faqat shundagina maktabgacha ta'lim

tashkilotlarida ta'lim jarayonining samaradorligi ta'minlanadi va uzluksiz ta'lim tizimining mustahkam poydevori yaratiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi. "Ilk qadam" Davlat o'quv dasturi.
2. Maktabgacha pedagogika va psixologiya bo'yicha o'quv qo'llanmalar.
3. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni.
4. <file:///C:/Users/>
5. <https://translate.google.com/>
6. <https://lex.uz/>